

การศึกษาศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน*
A Study of Artifact in Phrapraton
Local Museum

สุพจน์ สุทธิศักดิ์**
มนัสศักดิ์ รักอุ***

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน” พบว่ามีศิลปวัตถุและโบราณวัตถุในสมัยต่างๆ ทั้งสิ้น 224 ชิ้น ได้แก่

1. ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย ภาชนะดินเผาทรงกลม 30 ชิ้น ภาชนะดินเผาคลายพาน 16 ชิ้น ภาชนะดินเผาคลายครก 1 ชิ้น ภาชนะดินเผาคลายขามขนาดเล็ก 1 ชิ้น ตะคันดินเผา 2 ชิ้น ขวานหินมีใบ 1 ชิ้น ขวานหินไม่มีใบ 1 ชิ้น สร้อยลูกปัดเปลือกหอย 2 เส้น ฟอสซิลเปลือกหอย 1 ชิ้น และดินเผาหน้า 7 ชิ้น

2. ศิลปวัตถุสมัยทวารวดี ประกอบด้วย ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา 96 ชิ้น ชิ้นส่วนเตาสามขา 2 ชิ้น เต็ยกระเบื้องดินเผา 1 ชิ้น ชิ้นส่วนประติมากรรมดินเผา 1 ชิ้น ลูกกลิ้งประทับลายดินเผา 1 ชิ้น แวดินเผา 2 ชิ้น ต่างหูดินเผา 1 ชิ้น ตุ๊กตาดินเผา 1 ตัว คนที่ดินเผา 1 ใบ แม่พิมพ์พระพิมพ์ดินเผา 1 ชิ้น พระพิมพ์ดินเผา 1 องค์ พระพิมพ์ดินเผาแบบขุ่มพุทธคยา 1 องค์ ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา 14 ชิ้น อิฐดินเผา

1 ก่อน ชิ้นส่วนหิน 1 ชิ้น ชิ้นส่วนหินบดยา 3 ชิ้น แทนหินบดยา 2 ชิ้น กำไลสำริด 15 วง ลูกกระพรวนสำริด 1 ลูก เศียรพระพุทธรูป 1 เศียร ชิ้นส่วนมือข้างซ้าย 1 ชิ้น ลูกปัดแก้วสี 13 เม็ด และกำไลแก้ว 1 วง

3. ศิลปวัตถุสมัยลพบุรี มีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ ชิ้นส่วนยอดของพระพิมพ์ดินเผา

4. ศิลปวัตถุสมัยสุโขทัย มีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ ชิ้นส่วนเครื่องเคลือบดินเผา ชนิด Celadon จากเตาเผาศรีสัชชนาลัย

5. ศิลปวัตถุสมัยอยุธยา ประกอบด้วย ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา 7 ชิ้น เต็ยกระเบื้องดินเผา 2 ชิ้น พระพิมพ์ดินเผา 2 องค์ และชิ้นส่วนแท่งหินบดยา 1 ชิ้น

6. ศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ มีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ หัวงูปูนปั้น

7. ศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่ไม่สามารถระบุสมัยได้ มีจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนหินขนาดเล็ก และพื้นกรามของวัว

* ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำและผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมอำเภอเมืองนครปฐมฯ มหาวิทยาลัยคริสเตียน

*** เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์

Abstract

This descriptive research on “A study of artifacts in Phrapraton Local Museum” found a total of 224 artifacts and antiques in different periods as following:

1. Artifacts and antiques of Pre-Historical Period consisted of: rounded earthenware -30 pieces, earthen tray with pedestal-shaped-16 pieces, earthenware shaped like a mortar - 1 piece, small earthen round-based bowl - 1 piece, earthen censer - 2 pieces, a stone axe, a stone adze, shell-beaded bracelet - 2 pieces, and a shell fossil - 1 piece and river pebble - 7 pieces.

2. Artifacts of Dvaravati Period consisted of: parts of earthenware - 96 pieces, parts of tripod braziers - 2 pieces, an earthen hammer-beam, part of terracotta sculpture - 1 piece, a roller stamp made of baked clay, earthen plummet - 2 pieces, an earthen earring, a terracotta sculpture, a round-based earthen jar, a Buddha votive tablet mould made of baked clay, a Buddha votive tablet made of baked clay, a votive tablet made of baked clay featured the seated Buddha in Bodhgaya arch, parts of Buddha votive tablet made of baked

clay-14 pieces, a burned clay brick, a part of a limestone, part of a stone medicine mortar - 3 pieces, herb grinder - 2 pieces, bronze bracelet - 15 pieces, a small bronze bell, a head of a Buddha image, the left hand of a human figure - 1 piece, colored-glass beads - 13 pieces, and a glass bracelet.

3. Artifact of Lopburi Period consisted of: an upper part of a Buddha votive tablet made of baked clay.

4. Artifact of Sukhothai Period consisted of: a part of Celadon pottery from Sri Satchanalai kiln.

5. Artifacts of Ayuthaya Period consisted of: part of earthenware - 7 pieces, earthen hammer-beam - 2 pieces, the Buddha votive tablet made of baked clay - 2 pieces and part of a medicine bowl - 1 piece.

6. Artifact of Rattanakosin Period consisted of a figure of snake head made of stucco.

7. Artifacts and antiques that were not able to identified period consisted of 3 objects in total as following; a part of an earthenware, a part of a small limestone and a cow molar.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมืองโบราณนครไชยศรี เป็นเมืองโบราณที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทยก่อนสมัยอยุธยา มีขนาดประมาณ 3,600 x 2,000 เมตร เคยมีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมสมัยทวารวดี โดยพบหลักฐาน

เกี่ยวกับศิลปกรรมทวารวดีหนาแน่นที่สุด และมีศาสนสถานขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น เจดีย์ที่ทุ่งพระเมรุ จุลประโทนเจดีย์ พระประโทนเจดีย์ และพระปฐมเจดีย์ เมืองนครไชยศรีมีเครือข่ายการติดต่อตามแม่น้ำลำคลอง

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม) ๒๕๕๔

ทั้งภายในตัวเมืองและบริเวณใกล้เคียงอย่างลับซับซอ้น เนื่องจากบริเวณนี้เป็นทั้งลุ่มน้ำลำคลองและสามารถติดต่อถึงทะเลได้ ลักษณะทางกายภาพเช่นนี้จึงสะท้อนภาพของเมืองสำคัญที่มีความเจริญรุ่งเรืองขนาดเป็นศูนย์กลางของรัฐ (ชิตา สารยา, 2539:232)

ศักดิ์ชัย สายสิงห์ (2543: 37) ได้กล่าวถึงข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเมืองนครปฐม (นครไชยศรีโบราณ) ว่าจะเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่สุดสมัยหนึ่ง เพราะเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ที่สุด และพบหลักฐานทางศิลปกรรมโดยเฉพาะศาสนสถานที่มีขนาดใหญ่ รวมทั้งหลักฐานของการเผยแพร่พุทธศาสนาที่สำคัญคือธรรมจักร ซึ่งพบเป็นจำนวนมาก

สำหรับการก่อสร้างอาคารบ้านเรือนนั้น ไม่พบหลักฐานสิ่งก่อสร้างอันเป็นที่อยู่อาศัย หลักฐานที่เหลืออยู่ทั้งหมด ได้แก่ ซากโบราณสถาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นฐานเจดีย์หรือฐานอาคารขนาดเล็ก ก่อด้วยอิฐ พบทั้งในและนอกเขตกำแพงเมือง แสดงให้เห็นว่าชุมชนโบราณนั้นอยู่กระจ่ายกันออกไป ไม่ได้อยู่เฉพาะเขตกำแพงเมือง

เมืองนครไชยศรีนั้นเดิมคนส่วนใหญ่เชื่อกันว่าตั้งอยู่บริเวณพระปฐมเจดีย์ จนกระทั่ง พ.ศ. 2509 ศรีศักร วัลลิโภดม (อ้างถึงใน ไพจิตร ปอศรี, 2540 : 75) ได้ตรวจภาพถ่ายทางอากาศ พบว่า แท้จริงแล้วเมืองนครไชยศรีตั้งอยู่ไกลจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 2 กิโลเมตร ณ บ้านคลองประโธณ ตำบลพระประโธณ อำเภอเมืองจังหวัดนครปฐม โดยมีศูนย์กลางอยู่บริเวณวัดพระประโธณเจดีย์ในปัจจุบัน

ภาพถ่ายทางอากาศทำให้มองเห็นร่องรอยของผังเมืองอย่างชัดเจน คือมีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้ามุมมนขนาดใหญ่ โดยมีลำน้ำไหลผ่านกลางเมืองในแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันออกเฉียงใต้ ตัวเมืองมีความกว้าง 2,000 เมตร ยาว 3,600 เมตร ล้อมรอบด้วยคูน้ำขนาดใหญ่ กว้าง 60 เมตร และวัดความยาวรอบเมืองทั้งหมดได้ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,800 ไร่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ

แล้ว ปรากฏว่าเมืองนครไชยศรีเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าบรรดาเมืองโบราณต่างๆ ที่พบในประเทศไทยสมัยก่อนอยุธยา ตรงใจกลางเมืองมีเจดีย์โบราณเรียกว่า “พระประโธณเจดีย์” และมีคลองขุดเป็นเส้นตรงเชื่อมคูเมืองด้านเหนือ และด้านใต้ เรียกชื่อในปัจจุบันว่า “คลองพระประโธณ” คลองนี้จะขุดขึ้นเพื่อความสะดวกในการคมนาคมติดต่อของประชาชนทั้งที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองและภายนอกตัวเมือง ซึ่งหากไม่มีคลองเชื่อมคูเมือง การติดต่อสัมพันธ์ของประชาชนคงลำบากลำซา

นอกจากนี้ยังมีการขุดสระน้ำขนาดใหญ่และเล็กเป็นจำนวนมาก ซึ่งยังปรากฏให้เห็น 6 แห่ง สระสำคัญคือสระที่อยู่ใจกลางเมือง ทางด้านตะวันตกของเจดีย์พระประโธณ อันมีร่องรอยการขุดคลองนำน้ำเข้ามาหล่อเลี้ยงสระอยู่หลายครั้ง ภายในตัวเมืองปัจจุบันมีซากโบราณสถานสำคัญเหลืออยู่ 2 แห่ง คือ “พระประโธณเจดีย์” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมือง และห่างออกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเล็กน้อย มีซาก “จุลประโธณเจดีย์” ส่วนนอกตัวเมืองยังปรากฏซากโบราณสถานขนาดใหญ่หลายแห่ง ทางทิศตะวันตกคือวัดพระเมรุ วัดพระปฐมเจดีย์ และวัดพระงาม ทางทิศตะวันออกคือ วัดธรรมศาลา ส่วนทางทิศใต้ คือวัดดอนยายหอม ซึ่งน่าสังเกตว่า ลักษณะเมืองโบราณสมัยทวารวดีโดยทั่วไปมักมีศาสนสถานที่ใหญ่โตและสำคัญตั้งอยู่นอกตัวเมือง

เมืองนครไชยศรีนั้นสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นและเจริญรุ่งเรืองในพุทธศตวรรษที่ 12 จนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 15 จึงค่อยๆเสื่อมลง เนื่องจากปัจจัยทางการเมืองที่ทำให้เมืองนครไชยศรีโดนรุกรานจากภายนอก ได้แก่ อาณาจักรพุกาม และอาณาจักรเขมร รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของภูมิประเทศที่ทำให้ชายฝั่งทะเลตื้นเขิน จนอ่าวไทยค่อยๆถอยห่างออกไป และมีผลต่อแม่น้ำลำคลองที่ไหลผ่านตัวเมืองออกสู่ทะเล อันเป็นเหตุให้เมืองนครไชยศรีสิ้นสภาพการเป็นเมืองท่าในฐานะศูนย์กลางการค้าทางทะเลที่สำคัญในภูมิภาคนี้ เมืองนครไชยศรีจึงค่อยๆเสื่อมลง และจากผลการขุดค้น

ศึกษาชั้นดินเพื่อหาอายุ และช่วงสุดท้ายของการเข้าอยู่อาศัยของชุมชนภายในตัวเมือง พบว่ามีประชาชนอาศัยระยะสุดท้ายระหว่าง พ.ศ. 1653-1699 (ไพจิตร ปอศรี, 2540: 93)

องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นที่การปกครองบางส่วนอยู่ในพื้นที่เมืองโบราณนครไชยศรีเดิม ปัจจุบันยังมีหลักฐานของโบราณสถานที่ปรากฏอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน ได้แก่ คลองคูเมืองโบราณสมัยทวารวดี ด้านทิศใต้และทิศตะวันตกของพื้นที่ และฐานเจดีย์สมัยทวารวดีซึ่งพบบริเวณหมู่ที่ 1 จำนวน 3 แห่ง นอกจากนี้ยังมีการพบศิลปวัตถุสมัยทวารวดีชนิดต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น พระพิมพ์ดินเผา ภาชนะดินเผา ลูกปัด กำไล เหรียญเงิน และตุ้มหู เป็นต้น

เนื่องจากการค้นพบโบราณสถานและโบราณวัตถุดังกล่าวข้างต้นจำนวนมากในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนจึงมีแนวคิดที่จะรวบรวมศิลปวัตถุที่ค้นพบ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางศิลปะและวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมทวารวดีของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ในปี พ.ศ. 2548 องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนจึงเห็นชอบให้ดำเนินการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้ชื่อว่า “อุทยานทวารวดี” เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดแสดงความรู้เกี่ยวกับศิลปวัตถุสมัยทวารวดีที่พบในพื้นที่ รวมทั้งเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป

อย่างไรก็ตามการจัดแสดงศิลปวัตถุต่างๆ ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้ที่เข้ามาศึกษาค้นคว้าได้รับประโยชน์อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยในฐานะตัวแทนองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานทางวัฒนธรรมขององค์กรต่างๆ ในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน จึงเห็นควรจัดทำโครงการวิจัยเพื่อศึกษาศิลปะวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา หมวดหมู่ องค์ประกอบ รูปทรง หน้าที่ใช้สอย ชนิดของวัสดุ และคุณลักษณะอื่นๆ ของศิลปวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research study) โดยศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นศึกษาวิเคราะห์

1.1 ศึกษาศิลปะวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา หมวดหมู่ องค์ประกอบ รูปทรง หน้าที่ใช้สอย ชนิดของวัสดุ และคุณลักษณะอื่นๆ ตามลักษณะเฉพาะของศิลปวัตถุแต่ละชิ้น โดยวิธีการดังนี้

1.1.1 ศึกษาค้นคว้าตามเอกสารและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เช่น พิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ และหอจดหมายเหตุ เป็นต้น

1.1.2 เทียบเคียงศิลปวัตถุที่พบในแหล่งนี้ กับศิลปวัตถุที่พบในแหล่งอื่นในสมัยเดียวกัน ซึ่งยังอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นแนวเทียบในการศึกษาวิเคราะห์

1.1.3 ขอข้อคิดเห็นจากนักวิชาการด้านโบราณคดี เพื่อประกอบการศึกษาวิเคราะห์ศิลปวัตถุแต่ละชิ้น

2. ชั้นการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ

2.1 ส่งผลการศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดี จำนวน 3 คน ตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของการศึกษาวิเคราะห์ศิลปวัตถุทุกชิ้น ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน

วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน

ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม) ๒๕๕๔

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ได้แก่ ศิลปินวัดทุกชั้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน ใน พ.ศ. 2551

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบวิเคราะห์ข้อมูล ตามขอบเขตที่ต้องการศึกษา ได้แก่ การวิเคราะห์ประวัติความเป็นมา หมวดหมู่ องค์ประกอบ รูปทรง หน้าที่ใช้สอย ชนิดของวัสดุ และคุณลักษณะอื่นๆ ตามลักษณะเฉพาะของศิลปินแต่ละชั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลของศิลปินวัดทุกชั้นที่จัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน ตามแบบวิเคราะห์ข้อมูลของเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา รวมทั้งเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทุกชั้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านโบราณคดีตรวจสอบความถูกต้อง และนำเสนอข้อมูลตามผลการวิเคราะห์ศิลปินแต่ละชั้น

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การศึกษาศิลปินวัดในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน” พบว่ามีศิลปินวัดทั้งสิ้น จำนวน 224 ชั้น ประกอบด้วย โบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยทวารวดี สมัยลพบุรี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ สรุปได้ดังนี้

1. ศิลปินวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์

ศิลปินวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยศิลปินวัดต่างๆ ดังนี้

1.1 ภาชนะดินเผาทรงกลม มีจำนวนทั้งสิ้น 30 ชั้น สภาพสมบูรณ์ 14 ชั้น ชำรุด

16 ชั้น ขนาดปากกว้างตั้งแต่ 6.50 – 13.00 เซนติเมตร ความสูง 5.50–14.20 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของก้น 5.20–11.50 เซนติเมตร

1.2 ภาชนะดินเผาคล้ายพาน มีจำนวนทั้งสิ้น 16 ชั้น สภาพสมบูรณ์ 3 ชั้น ชำรุด 13 ชั้น ขนาดปากกว้างตั้งแต่ 10.90–16.10 เซนติเมตร ความสูง 6.40–9.60 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของฐาน 6.50–10.80 เซนติเมตร

1.3 ภาชนะดินเผาคล้ายครก มีจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดปากกว้าง 14.70 เซนติเมตร ความสูง 6.40 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของฐาน 10.50 เซนติเมตร

1.4 ภาชนะดินเผาคล้ายชามขนาดเล็ก มีจำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดปากกว้าง 11.80 เซนติเมตร ความสูง 5 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของฐาน 8 เซนติเมตร

1.5 ตะคันดินเผา มีจำนวน 2 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดปากกว้าง 5.30–7.60 เซนติเมตร ความสูง 2.00–2.80 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของก้น 2.20–2.80 เซนติเมตร

1.6 ขวานหินมีใบ จำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดกว้าง 5 เซนติเมตร ยาว 9.30 เซนติเมตร

1.7 ขวานหินไม่มีใบ จำนวน 1 ชั้น สภาพชำรุด ขนาดกว้าง 4.20 เซนติเมตร ยาว 5.50 เซนติเมตร

1.8 สร้อยลูกปัดเปลือกหอย จำนวน 2 เส้น สภาพสมบูรณ์ มีสีออกขาวนวล ร้อยเป็นสร้อยคอ ความยาว 61.20–64.00 เซนติเมตร

1.9 ฟอสซิลเปลือกหอย จำนวน 1 ชั้น ลักษณะเป็นซากและเห็นเป็นชั้นของเปลือกหอย มีอายุ 3,000–5,000 ปี มาแล้ว ขนาดกว้าง 12 เซนติเมตร ยาว 41 เซนติเมตร หนา 14.50 เซนติเมตร

1.10 ดินแมน้ำ จำนวน 7 ชั้น ลักษณะเป็นก้อนดินแข็งหรือก้อนหินปูน มีซากเปลือกหอยติดอยู่ ผิวไม่เรียบ เป็นแผ่นมีน้ำหนักมาก

มีอายุ 5,000-10,000 ปี มาแล้ว ขนาดกว้าง 4.50-14.00 เซนติเมตร ยาว 8.00 -15.40 เซนติเมตร

2. ศิลปวัตถุสมัยทวารวดี

ศิลปวัตถุสมัยทวารวดี ประกอบด้วยศิลปวัตถุต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา มีจำนวน 96 ชิ้น ลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม คางหมู สี่เหลี่ยมจัตุรัส สี่เหลี่ยมผืนผ้า ห้าเหลี่ยม ทรงกลม เป็นแท่งยาว เป็นชิ้นส่วนขอบปากภาชนะ ชิ้นส่วนจากภาชนะดินเผา และชิ้นส่วนบนของคนที่ ขนาดกว้างตั้งแต่ 15.50 -19.00 เซนติเมตร ยาว 12.20-13.50 เซนติเมตร

2.2 ชิ้นส่วนเตาสามขา จำนวน 2 ชิ้น ขนาดกว้าง 15.50 -19.00 เซนติเมตร ยาว 12.20-13.50 เซนติเมตร

2.3 เต็ยกระเบื้องดินเผา จำนวน 1 ชิ้น ลักษณะเป็นเต็ยยาวรูปสามเหลี่ยม กว้าง 9.90 เซนติเมตร ยาว 11.80 เซนติเมตร

2.4 ชิ้นส่วนประติมากรรมดินเผา จำนวน 1 ชิ้น ลักษณะเป็นท่อนบนของประติมากรรมดินเผารูปบุคคล ตั้งแต่คอถึงสะโพก ขนาดกว้าง 3.30 เซนติเมตร ยาว 3.80 เซนติเมตร

2.5 ลูกกลิ้งประทับลายดินเผา จำนวน 1 ชิ้น สภาพชำรุด ลักษณะเป็นท่อนทรงกระบอกกลม ทำเป็นเกลียว ขนาดยาว 4.40 เซนติเมตร

2.6 แวดินเผา จำนวน 2 ชิ้น สภาพสมบูรณ์ ลักษณะเป็นทรงกลม เจาะรูทะลุ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1-2 เซนติเมตร ความยาวรอบวง 7.90-9.70 เซนติเมตร

2.7 ต่างหูดินเผา จำนวน 1 ชิ้น สภาพสมบูรณ์ ลักษณะทรงกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3.50 เซนติเมตร หนา 1.30 เซนติเมตร

2.8 ตุ๊กตาดินเผา จำนวน 1 ตัว สภาพชำรุด เป็นตุ๊กตารูปบุคคลในท่านั่ง มือทั้งสองข้างถือลูกกลม ชันขาขาขึ้น ห้อยขาซ้ายลง ขนาดกว้าง 6 เซนติเมตร ยาว 9.90 เซนติเมตร

2.9 คนที่ดินเผา จำนวน 1 ใบ ลักษณะทรงกลม ก้นแบน สภาพชำรุดพวยกาหักหาย และก้นบิ่น ขนาดสูง 23.60 เซนติเมตร เส้นผ่าศูนย์กลางของก้น 11.60 เซนติเมตร

2.10 แม่พิมพ์พระพิมพ์ดินเผา จำนวน 1 ชิ้น สภาพชำรุด ขนาดกว้าง 5.60 เซนติเมตร ยาว 7.30 เซนติเมตร

2.11 พระพิมพ์ดินเผา จำนวน 1 องค์ สภาพสมบูรณ์ ในท่าประทับนั่งขัดสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองข้างอยู่ที่พระอุระ ขนาดกว้าง 7.70 เซนติเมตร ยาว 8.60 เซนติเมตร

2.12 พระพิมพ์ดินเผาแบบขุ่มพุทธคยา จำนวน 1 องค์ สภาพชำรุด เป็นรูปพระพุทธรเจ้านั่งขัดสมาธิเพชรบนฐานสี่เหลี่ยมภายใต้ขุ่มพุทธคยา ขนาดกว้าง 6.50 เซนติเมตร ยาว 9.50 เซนติเมตร

2.13 ชิ้นส่วนพระพิมพ์ดินเผา จำนวน 14 ชิ้น เป็นชิ้นส่วนเศษเล็กเศษน้อยของพระพิมพ์ดินเผา

2.14 อิฐดินเผา จำนวน 1 ก้อน สภาพชำรุด ขนาดกว้าง 16.00 เซนติเมตร ยาว 17.50 เซนติเมตร หนา 7.10 เซนติเมตร

2.15 ชิ้นส่วนหินบดยา จำนวน 3 ชิ้น สภาพชำรุด ลักษณะเป็นแท่งทรงกลม ยาว 7.90 - 15.20 เซนติเมตร

2.16 ชิ้นส่วนหิน จำนวน 1 ชิ้น ลักษณะเป็นแท่งทรงกลม ปลายข้างหนึ่งถูกกะเทาะ อีกข้างหนึ่งกลมมน มีผิวขรุขระ ขนาดยาว 20.50 เซนติเมตร

2.17 แท่นหินบดยา จำนวน 2 ชิ้น ลักษณะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีฐานตั้งคล้ายขา ปลายโค้งมน ขนาดสูง 16.10-17.10 เซนติเมตร ยาว 35.80 เซนติเมตร ส่วนกลางกว้าง 13.50-15.90 เซนติเมตร ส่วนปลายกว้าง 16.30-21.50 เซนติเมตร

2.18 กำไลสำริด จำนวน 15 วง ลักษณะทรงกลม มีทั้งชนิดปลายตัดแยกกัน ปลายชิดติดกัน ปลายเป็นเขี้ยว สองวงซ้อนกัน และทรวงซ้อนกัน สภาพชำรุด มีสนิมสีเขียวอ่อน สีเขียวแก่ และสีส้ม

วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม) ๒๕๕๔

2.19 ลูกกระพรวนสำริด จำนวน

1 ลูก สภาพสมบูรณ์ ลักษณะเป็นทรงกลม ขนาดกว้าง 2.30 เซนติเมตร ยาว 3 เซนติเมตร

2.20 เศียรพระพุทธรูป จำนวน 1

เศียร สภาพชำรุด ส่วนองค์หักหายเหลือแต่พระเศียร ขนาดกว้าง 3 เซนติเมตร ยาว 4.90 เซนติเมตร

2.21 ชิ้นส่วนมือข้างซ้าย จำนวน

1 ชิ้น ลักษณะนิ้วมืออ่อน งามไปด้านหลัง สภาพชำรุด ผิวสีกรรอน มีสนิมสีน้ำตาล ขนาดความยาวเส้นรอบมือ 12.10 เซนติเมตร

2.22 ลูกปัดแก้วสี จำนวน 13 เม็ด

สภาพสมบูรณ์ ประกอบด้วยสีดำ เขียว ฟ้า น้ำตาล เหลือง และแดงอมน้ำตาล

2.23 กำไลแก้ว จำนวน 1 ชิ้น

ลักษณะเป็นแก้วสีเขียวใส สภาพชำรุดหักเป็น 2 ท่อน ขนาดสูง 1.10 เซนติเมตร หนา 0.60 เซนติเมตร ความยาวโดยรอบ 12.80 เซนติเมตร

3. ศิลปวัตถุสมัยลพบุรี

ศิลปวัตถุสมัยลพบุรี มีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ ชิ้นส่วนยอดของพระพิมพ์ดินเผา ลักษณะเป็นพระพุทธรูปประทับยืนในซุ้ม สภาพชำรุด ขนาดกว้าง 6.50 เซนติเมตร สูง 7.00 เซนติเมตร

4. ศิลปวัตถุสมัยสุโขทัย

ศิลปวัตถุสมัยสุโขทัยมีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ ชิ้นส่วนเครื่องเคลือบดินเผา ชนิด Celadon จากเตาศรีสัชชาลัย ขนาดยาว 11 เซนติเมตร สูง 6.10 เซนติเมตร

5. ศิลปวัตถุสมัยอยุธยา

ศิลปวัตถุสมัยอยุธยา ประกอบด้วยศิลปวัตถุต่างๆ ดังนี้

5.1 ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา จำนวน

7 ชิ้น ลักษณะเป็นก้นครกดินเผา ขนาดสูง 4.40 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางก้น 7 เซนติเมตร และชิ้นส่วนรูปสามเหลี่ยม สีเหลือง และรูปคล้ายใบไม้ ขนาดกว้าง 2.70-10.20 เซนติเมตร ยาว 3.00 -12.80 เซนติเมตร

5.2 เต็อยกระเบ็องดินเผา

ลักษณะเป็นเต็อยยาวรูปสามเหลี่ยม ขนาดกว้าง 6.60-7.10 เซนติเมตร ยาว 3.80 เซนติเมตร

5.3 พระพิมพ์ดินเผา จำนวน 2

องค์ สภาพชำรุด เป็นพระพิมพ์รูปพระพุทธเจ้าประทับนั่งท่าขัดสมาธิราบบนฐานบัวหงายสองชั้น รองรับด้วยฐานสิงห์ 1 ฐาน ขนาดกว้าง 5.80 เซนติเมตร ยาว 13.20 เซนติเมตร และรูปพระพุทธเจ้าประทับยืนในปางประทานอภัยภายใต้ซุ้มเรือนแก้ว ขนาดกว้าง 8 เซนติเมตร ยาว 19 เซนติเมตร

5.4 ชิ้นส่วนแท่งหินบดยา จำนวน

1 ชิ้น ลักษณะเป็นแท่งกลม ทำด้วยหินทราย ขนาดยาว 9.40 เซนติเมตร

6. ศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์

ศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ มีจำนวน 1 ชิ้น ได้แก่ หัวงูปั้น ลักษณะคล้ายหัวงูแผ่พังพาน หรืออาจเป็นชิ้นส่วนหนึ่งของนาครปรก ขนาดกว้าง 19.50 เซนติเมตร ยาว 21 เซนติเมตร

7. ศิลปวัตถุที่ไม่สามารถระบุสมัยได้

ศิลปวัตถุที่ไม่สามารถระบุสมัยได้ มีจำนวน 3 ชิ้น ได้แก่

7.1 ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา จำนวน

1 ชิ้น ขนาดกว้าง 3.50 เซนติเมตร ยาว 4.50 เซนติเมตร

7.2 ชิ้นส่วนหินขนาดเล็ก จำนวน

1 ชิ้น ลักษณะเป็นรูปทรงครึ่งวงรี ผิวด้านหนึ่งเรียบ อีกด้านหนึ่งมีรูพรุน ขนาดกว้าง 7.80 เซนติเมตร ยาว 9.50 เซนติเมตร หนา 4.10 เซนติเมตร

7.3 ฟันกรามของวัว ขนาดกว้าง

2.70 เซนติเมตร ยาว 4.60 เซนติเมตร หนาประมาณ 2 เซนติเมตร

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน” มีจำนวนศิลปวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จำนวน 62 ชิ้น ศิลปวัตถุสมัยทวารวดี จำนวน 139 ชิ้น ศิลปวัตถุ

สมัยลพบุรี จำนวน 1 ชิ้น ศิลปวัตถุสมัยสุโขทัย จำนวน 1 ชิ้น ศิลปวัตถุสมัยอยุธยา จำนวน 17 ชิ้น ศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ จำนวน 1 ชิ้น และศิลปวัตถุที่ไม่สามารถระบุสมัย จำนวน 3 ชิ้น รวม 224 ชิ้น

จากจำนวนศิลปวัตถุทั้งหมดในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน พบว่า ศิลปวัตถุสมัยทวารวดีมีจำนวนมากที่สุด จำนวน 139 ชิ้น มีทั้งศิลปวัตถุที่ทำด้วยดินเผา หินบดเผา กำไลสำริด และกำไลแก้ว สาเหตุที่พบศิลปวัตถุสมัยทวารวดีเป็นจำนวนมากเนื่องมาจากบริเวณพื้นที่ของจังหวัดนครปฐม โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตตำบลพระประโทน เคยเป็นศูนย์กลางความเจริญของเมืองโบราณสมัยทวารวดีเมื่อประมาณ 1,400 กว่าปีมาแล้ว ตามข้อมูลยืนยันจากภาพถ่ายทางอากาศ เกี่ยวกับร่องรอยของเมืองโบราณนครปฐม จากผลการศึกษาของ ทิวา ศุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน ว่าเมืองโบราณนครปฐม มีความกว้างถึง 2,000 เมตร ยาว 3,600 เมตร ศูนย์กลางเมืองตั้งอยู่บริเวณวัดพระประโทนเจดีย์ ตำบลพระประโทน ในปัจจุบัน ส่วนยอร์ช เซเดย์ และ บีแอร์ คูปองต์ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญทางโบราณคดี และ ได้ศึกษาเกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบในจังหวัดนครปฐม ต่างก็ลงความเห็นว่า นครปฐมเคยเป็นราชธานีของอาณาจักรทวารวดีอันยิ่งใหญ่

ชนิดของศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน ซึ่งพบในตำบลพระประโทนและจังหวัดนครปฐม เป็นศิลปวัตถุประเภทที่ทำด้วยสำริด หิน และดินเผา รวมทั้งเครื่องประดับประเภทตุ้มหู และลูกปัดสีต่างๆ เช่น กำไลสำริด ชิ้นส่วนภาชนะสามขา แท่นบดยา ภาชนะดินเผา ตุ้มหู ดินเผา และพระพิมพ์ดินเผา เป็นต้น ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของคณาจารย์ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งได้ดำเนินการขุดค้นเพื่อศึกษาชั้นวัฒนธรรมในเมืองนครปฐมโบราณ พบว่าชุมชนเมืองโบราณสมัยทวารวดีเป็นชุมชนเกษตรกรรมในยุคโลหะตอนปลาย ที่สืบต่ออารยธรรมมาจากชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และได้พบ

เครื่องใช้และเครื่องประดับบางชนิด เช่น ขวานหินขัด กำไล แหวน กำไลเปลือกหอย และลูกกระพรวน เป็นต้น ในรูปแบบเดียวกับเครื่องมือ เครื่องใช้ และเครื่องประดับของชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย

ส่วนภาชนะดินเผาที่พบมากในศิลปวัตถุสมัยทวารวดี เป็นไปตามผลการศึกษาของ ธิตา สารยา ที่ว่า สมัยทวารวดีมีการสร้างแบบแผนของวัตถุทางวัฒนธรรม เช่น ภาชนะเครื่องปั้นดินเผาที่สามารถบอกถึงความเป็นศิลปะทวารวดี การผลิตเครื่องใช้บางอย่างในศิลปะทวารวดีนั้นพบทั่วไป จนกล่าวได้ว่าเป็นของสามัญในครัวเรือน เช่น หม้อมีพวย (กุนท์) พบทั่วไปในแหล่งโบราณคดีสมัยทวารวดี อาจได้รับรูปแบบมาจากหม้อมีพวยของอินเดีย เครื่องปั้นดินเผาทั้งที่ผลิตเพื่อประโยชน์ใช้สอยและสำหรับพิธีกรรมล้วนประณีต ได้มาตรฐาน แสดงว่ามีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นักโบราณคดีพบแหล่งเตาเผาขนาดใหญ่ ผลิตภาชนะดินเผาตกแต่งลวดลายสวยงาม ทั้งที่ใช้ในชีวิตประจำวันประเภทเครื่องครัว เช่น หม้อก้นกลม ไห หม้อน้ำ ถ้วย ช่างปั้นทวารวดีเรียนรู้ความชำนาญจากอดีต โดยสืบต่อรูปแบบภาชนะพื้นเมืองที่มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ บางอย่างก็รับรูปแบบจากภายนอกแต่เทคนิคการตกแต่งนั้นสะท้อนความริเริ่มของท้องถิ่น เช่น ใช้เปลือกหอยกดลาย หรือสร้างลวดลายสัญลักษณ์มงคลแบบสมัยคุปตะของอินเดียตกแต่งวัตถุสำริดได้ความชำนาญทางด้านนี้ของคันทวารวดีที่ได้สั่งสมมาและการส่งเสริมของสภาพแวดล้อม เช่น คุณภาพของเนื้อดิน ตลอดจนทำเลที่ตั้งที่เปิดออกสู่โลกภายนอกได้สะดวกคงมีส่วนอยู่ไม่มากนักน้อยที่ทำให้ชุมชนในกลุ่มน้ำเจ้าพระยาซึ่งก่อกำเนิดพัฒนาความถนัดทางด้านนี้ เกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาสืบต่อมา เช่น แหล่งเตาเผาบ้านบางปู สุพรรณบุรี และแหล่งเตาเผาริมแม่น้ำน้อย เป็นต้น

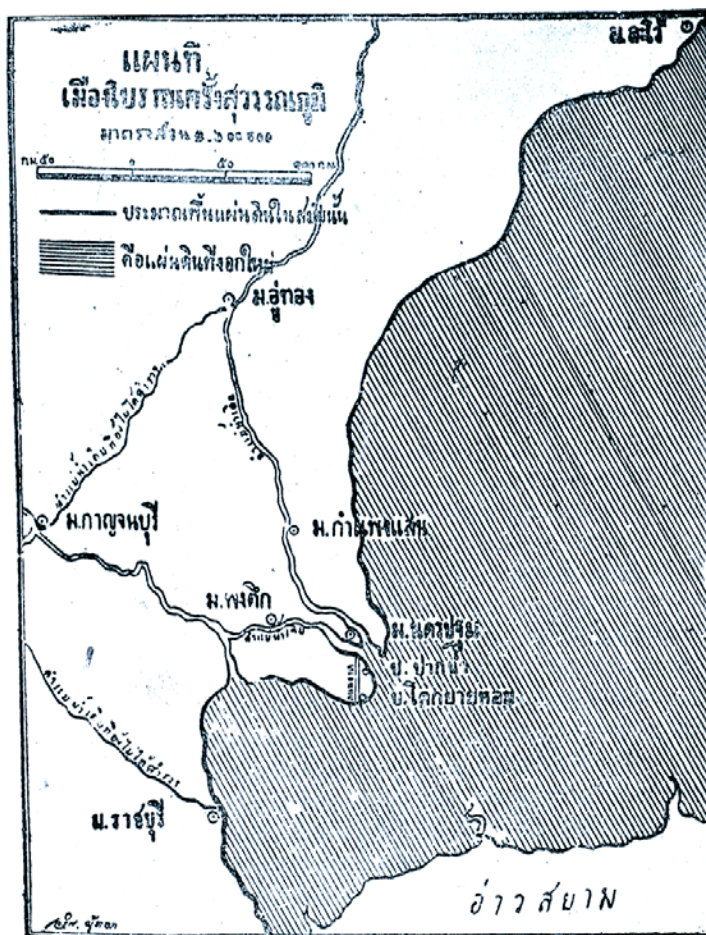
สำหรับการพบฟอสซิลเปลือกหอยซึ่งมีอายุ 3,000-5,000 ปีมาแล้ว ซึ่งถือเป็นโบราณวัตถุ เป็นสิ่งยืนยันความเห็นของนักปราชญ์ทางโบราณคดีที่ว่าเมือง

นครปฐมโบราณ เป็นเมืองซึ่งตั้งอยู่ริมทะเลซึ่งแนวชายฝั่งทะเลเดิมกินอาณาเขตเรื่อยมาทางตะวันออกจนถึงตำบลดอนยายหอม จากผลการศึกษานักภูมิศาสตร์และนักธรณีวิทยา พบว่าชายฝั่งทะเลในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 นั้น น่าจะอยู่ในระดับลานตระพักทะเล (Marine terrace) ช่วงที่มีความสูงระหว่าง 3.50-4.00 เมตร จากระดับน้ำทะเลในปัจจุบัน

การพบฟอสซิลลักษณะเป็นดินที่จับตัวเป็นก้อนแข็งลักษณะคล้ายหินปูน ซึ่งนักปราชญ์ทางโบราณคดี Dr. Ian C. Glver สันนิษฐานว่าเป็นดินเม่น้ำนั้น มีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้ เนื่องจากมีนักปราชญ์

ทางโบราณคดีหลายท่าน เช่น ตรี อมาตยกุล ได้ศึกษาและสำรวจร่องรอยของแม่น้ำเก่า และมีความเห็นว่าเมืองนครปฐมโบราณเคยมีแม่น้ำสายใหญ่ถึง 2 สาย ไหลผ่าน และมีคลองสาขาย่อยอีกหลายแห่ง อันเป็นชัยภูมิที่เหมาะสมกับการตั้งหลักแหล่งชุมชนเมืองโบราณ แต่ต่อมาภายหลังแม่น้ำสายหลักทั้ง 2 สาย เกิดตื้นเขินเนื่องจากกระแสน้ำเปลี่ยนทาง ทำให้เมืองโบราณนครปฐมกลายเป็นเมืองที่กั้นดารน้ำจืด ผู้คนอพยพไปตั้งหลักแหล่งใหม่ที่อื่น จนกลายเป็นเมืองร้างอยู่ระยะหนึ่ง

ภาพแสดงเส้นทางกรไหลของแม่น้ำเก่า 2 สายหลักผ่านเมืองโบราณนครปฐม (ที่มา : ตรี อมาตยกุล “นครปฐมไม่ใช่เมืองดอน”)

การที่เมืองโบราณนครปฐม เคยมีแม่น้ำสายใหญ่ไหลผ่าน และดินตะกอนแม่น้ำในพื้นที่บริเวณนี้เป็นดินเหนียวปนทราย จึงเป็นไปได้ที่จะเกิดดินตะกอนแม่น้ำที่ทับถมอยู่นานจนกลายเป็นฟอสซิล และเมื่อแม่น้ำต้นเขินฟอสซิลบางส่วนก็ปรากฏให้เห็นและมีการขุดค้นพบ

สำหรับศิลปวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ประเภทภาชนะดินเผา ซึ่งพบในแหล่งโบราณคดีจังหวัดลพบุรี ก็มีความเกี่ยวข้องทางประวัติศาสตร์กับชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับเมืองโบราณนครปฐม เนื่องจากการศึกษาของวีรพันธุ์ มาลัยพันธุ์ อาจารย์คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าชุมชนในจังหวัดลพบุรีได้เชื่อมโยงสืบต่อวัฒนธรรมจากชุมชนก่อนประวัติศาสตร์สมัยหินใหม่ และได้ขุดค้นพบเครื่องมือเครื่องใช้สมัยก่อนประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก

ส่วนการพบศิลปวัตถุสมัยลพบุรี สุโขทัย อยุธยา และศิลปวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ ซึ่งพบในเขตตำบลพระประโทนนั้น เกิดจากการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนพัฒนาการทางวัฒนธรรม ตามความเจริญของศิลปะแต่ละยุคสมัย ซึ่งเกี่ยวกับศิลปะลพบุรีหรือวัฒนธรรมขอม ที่เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในพื้นที่ทั่วประเทศในช่วงพุทธศตวรรษที่ 16-17 นั้น จากผลการศึกษาของ สันติ เล็กสุขุม พบว่า ได้ค้นพบพระพิมพ์ในวัฒนธรรมขอม จำนวนมากในดินแดนไทย

ซึ่งมากยิ่งขึ้นกว่าที่ค้นพบในประเทศกัมพูชาเอง บางแบบอาจทำขึ้นเฉพาะในดินแดนไทยที่ยังนิยมเรียกกันว่าพระพิมพ์แบบศิลปะลพบุรี ส่วนภาชนะเครื่องเคลือบดินเผาแบบ “Celadon” ที่นิยมผลิตในเมืองสุโขทัย และศรีสัชนาลัย ในราวพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ทำให้ภาชนะเครื่องเคลือบดินเผาแพร่กระจายจากการค้าขายแลกเปลี่ยนไปทั่วทุกพื้นที่ จึงสามารถพบชิ้นส่วนภาชนะเหล่านี้ได้โดยทั่วไป

ข้อเสนอแนะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนควรประสานงานกับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น ในการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป มาเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัตถุในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนอย่างต่อเนื่อง
2. องค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนควรจัดโครงการอบรมภาคคุเทศก์ ในการให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทน
3. ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลพระประโทนให้ประชาชนในท้องถิ่นรับทราบอย่างทั่วถึง

บรรณานุกรม

- กิตติ ตันไทย. (2550). **ประวัติศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ภาพพิมพ์.
 ชมพูนุท ประศาสน์เศรษฐ. (2547). นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
 เชเดส, ยอร์ช. (2472). **ประชุมศิลาจารึกสยาม ภาคที่ 2**. กรุงเทพฯ : ไสภณพิพรรฒนาการ.
 ต. อมาตยกุล (นามแฝง). (2494). “นครปฐมไม่ใช่เมืองดอน”. **นิทานประวัติศาสตร์และโบราณคดี**. กรุงเทพฯ : บรรณาการ.

- ตราศิลป์ ศิลปบรรเลง. (2530). **“การศึกษาเครื่องประดับสมัยทวารวดี ที่พบจากแหล่งโบราณคดีในภาคกลางของประเทศไทย”**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธิดา สาระยา. (2539). **อารยธรรมไทย**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง). (2541). **ศิลปะก่อนกรุงศรีอยุธยา**. กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.
- ผาสุข อินทรารุช. (2542). **ทวารวดี การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสมัย.
- (2545). **“เมืองนครปฐมสมัยทวารวดี”**. เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง **“ลุ่มน้ำท่าจีนถิ่นวัฒนธรรม แหล่งสำคัญทวารวดีศรีอาณาจักร เอกลักษณะงานศิลปถิ่นสนามจันทร์”**. นครปฐม : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์. (2549). **โครงการศึกษาและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมในลุ่มน้ำบางแก้ว-บางแพม เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว**. นครปฐม : บริษัทเพชรเกษมการพิมพ์.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2544). **อารยธรรมไทย พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ศิลปะ เล่ม 1 ศิลปะก่อนพุทธศตวรรษที่ 19**. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- ไพจิตร ปอศรี. (2540). **ประวัติศาสตร์เมืองนครปฐม**. นครปฐม : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). **ศรีสีหาลัย โบราณสถานสามสมัย**. กรุงเทพฯ : บริษัท คอมแพคท์พริ้นท์ จำกัด.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2547). **ภูมิปัญญาไทย : วิถีไทย**. กรุงเทพฯ : ศิริวัฒนา อินเตอร์พริ้นท์.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2547). **ศิลปะสุโขทัย : บทวิเคราะห์หลักฐานโบราณคดี จารึกและศิลปกรรม**. นครปฐม : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติ เล็กสุขุม. (2547). **ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย (ฉบับย่อ) พิมพ์ครั้งที่ 2**. กรุงเทพฯ : ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สายันต์ ไพเราะญจจิตร. (2548). **การจัดการโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช,มหาวิทยาลัย. (2544). **เอกสารการสอนชุดวิชาไทยศึกษา หน่วยที่ 1-7**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- อุษา งามเพียรภาค. (2541). **“เรื่องเจดีย์จุลประโทน”**. **ประวัติวัดพระประโทนเจดีย์ วรรวิหารองค์พระประโทนเจดีย์ จุลประโทนเจดีย์**. กาญจนบุรี : สหાયการพิมพ์.

